Svar på skriftligt spörsmål SSS 335/2025 rd

Svar på skriftligt spörsmål om att vidta åtgärder för att bekämpa arbetsmarknadsbrottslighet inom varvsindustrin

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 335/2025 rd undertecknat av riksdagsledamot Niina Malm / sd mm.:

> När ämnar regeringen behandla fallen av utnyttjande vid Åbovarvet?
>
> vilka åtgärder ämnar regeringen vidta med anledning av dem,
>
> vilka lagstiftningsåtgärder ämnar regeringen vidta för att i fortsättningen förhindra likadana fall av utnyttjande av utländsk arbetskraft som fallen vid Åbovarvet,
>
> ämnar regeringen kriminalisera underbetalning och ge förbunden talerätt och på så sätt utöka beställaransvaret så att det omfattar hela underleverantörskedjan,
>
> hur ämnar regeringen säkerställa att organiserad brottslighet inte förekommer på den finländska arbetsmarknaden och att till exempel lättföretagande inte används för att maskera anställningsförhållanden och kringgå arbetstagarnas rättigheter?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Regeringen förhåller sig mycket allvarligt till arbetsrelaterat utnyttjande och fördömer det entydigt. Under statsminister Orpos regeringsperiod ingriper man i arbetsrelaterat utnyttjande med två program.

Under denna regeringsperiod verkställs exceptionellt omfattande och genomgående gemensamma myndighetsåtgärder för att bekämpa arbetsrelaterat utnyttjande och grå ekonomi genom två åtgärdsprogram. På grund av att arbetet kräver långsiktighet följer regeringen i stor utsträckning ett tillvägagångssätt som sträcker sig över regeringsperioderna.

I september 2023 tillsatte arbets- och näringsministeriet en styrgrupp och en arbetsgrupp för bekämpning av arbetsrelaterat utnyttjande. Arbetsgruppen beredde ett åtgärdsprogram med 33 punkter. Regeringen godkände programmet i februari 2024. Med detta åtgärdsprogram mot arbetsrelaterat utnyttjande ingriper man bland annat i utmaningar i informationsutbytet mellan

myndigheter, främjar identifieringen och avslöjandet av utnyttjande och människohandel, förbättrar de utnyttjade arbetstagarnas ställning samt förebygger att utnyttjande upprepas.

Automatiserad efterhandskontroll av uppehållstillstånd för arbete har införts i syfte att bättre kunna avslöja fall av utnyttjande. Offer för utnyttjande har sedan 2021 kunnat få fortsatt uppehållstillstånd och således frigöra sig från sin arbetsgivare.

Det finns förteckningar över pålitliga rekryteringspartner både utomlands i partnerländerna för arbetskraftsinvandring (Indien, Vietnam, Filippinerna, Brasilien) och i Finland. Målet är bland annat att ingripa i indrivningen av tröskelpengar i ursprungsländerna. Arbetstagare som kommer till Finland får korrekt information om den finländska arbetsmarknaden för att de ska känna till sina rättigheter. Mobilapplikationen Work Help Finland innehåller information på 26 olika språk om arbetstagarens rättigheter och skyldigheter i Finland samt om de instanser som erbjuder hjälp. Förbunden har egna åtgärder för att dela information, som till exempel Industri-fackets Hermes-app.

Under pågående regeringsperiod säkerställs dessutom informationsutbyte mellan myndigheter på eget initiativ så att informationen om misstänkt utnyttjande förmedlas exempelvis mellan arbetarskyddet, skattemyndigheten och migrationsmyndigheterna. Dessa ändringar förs vidare till lagstiftningsprojekten.

Vid justitieministeriet bereds en märkbar åtstramning i bestämmelserna om arbetsrelaterat utnyttjande som följer regeringsprogrammet. Syftet är att betona straffbarheten för utnyttjande i arbetslivet genom att den nuvarande paragrafen om ockerliknande diskriminering i arbetslivet ersätts med paragrafer om ocker i arbetslivet och grovt ocker i arbetslivet. Som minimistraff för grov gärningsform föreskrivs fängelsestraff. Även straffansvaret för juridiska personer utökas så att det omfattas av de nya straffbestämmelserna, för att man vid sidan av de fysiska ansvarspersonerna också ska kunna utdela straff åt företag. Lagstiftningen ändras så att de som begår dessa brott förutom att dömas till straff även kan meddelas näringsförbud. Avsikten är att regeringens proposition ska lämnas till riksdagen våren 2026. Strängare straff och att de som begår de aktuella brotten ställs till svars är viktiga åtgärder för att bekämpa arbetsrelaterat utnyttjande.

Åtgärderna i programmet för bekämpning av grå ekonomi förebygger kringgående av skatt, grå ekonomi och ekonomisk brottslighet bland annat genom att öka medvetenheten och genom att främja informationsgången och myndighetssamarbetet. Strategin och åtgärdsprogrammet för bekämpning av grå ekonomi och ekonomisk brottslighet 2024–2027 som godkändes i december 2024 siktar mot dessa mål och genomför de projekt och andra bekämpningsåtgärder som räknas upp i regeringsprogrammet.

Förfarandena för registrering av utländska personer förenhetligas och utvecklas för att säkerställa att registeruppgifterna är korrekta och för att effektivisera tillsynen. Målet är att effektivisera

verksamhetsförutsättningarna för fältet för flermyndighetstillsyn över missbruk av identiteter och att förbättra informationsutbytet mellan myndigheterna genom att utveckla lagstiftningen, systemen och förfarandena. Projektet genomförs av Skatteförvaltningen tillsammans med andra ministerier och myndigheter.

Arbetarskyddsmyndigheten (regionförvaltningsverkets ansvarsområden för arbetarskyddet) utvecklar det nationella och internationella samarbetet för att öka tillsynens effektivitet för att bekämpa grå ekonomi, arbetsrelaterade brott och svart arbete. Målet med det nationella projektet för utveckling av myndighetssamarbetet är att vidareutveckla myndigheternas samarbete inom tillsyn och informationsutbyte regionalt och nationellt. Skatteförvaltningens befogenheter och granskningsrätt utökas. Skatteförvaltningens förmåga att samla in, analysera och dokumentera data i elektroniskt format förbättrar förmågan att utreda olika allvarliga skattebrott och andra ekonomiska brott.

Även beställare måste ha bättre kunskap om de risker som är förknippade med anlitande av utomstående arbetskraft och förmedlare. Ansvarsfull företagsverksamhet och god avtalspraxis är viktiga åtgärder i denna helhet. Arbetsgivare och beställare bär ansvar för att främja en rättvis arbetsmarknad och bekämpa missbruk. Även arbetstagar- och arbetsgivarförbunden arbetar aktivt mot arbetsrelaterat utnyttjande. Förbunden har som en del av ett mer omfattande samarbete mellan olika aktörer en viktig roll i bekämpningen av arbetsrelaterat utnyttjande och människohandel. Det finns tecken på att utländska aktörer inom organiserad brottslighet är starkt involverade i företag som förmedlar arbetstagare till Finland. Detta kräver att inte enbart myndigheterna utan att även representanter för näringslivet vidtar åtgärder och har kunskap om hur arbetsrelaterat utnyttjande kan bekämpas.

Styrgruppen för bekämpning av grå ekonomi har behandlat aktuella frågor och eventuella lösningar och tilläggsåtgärder. Tyvärr finns det ingen enskild lösning som kan åtgärda hela problemet. Det behövs lagstiftning, effektivt myndighetssamarbete och övervakning, informationsutbyte samt rådgivning och anvisningar för att främja god praxis. Som stöd för bekämpningen av arbetsrelaterat utnyttjande har Europeiska institutet för kriminalpolitik, verksamt i anslutning till Förenta nationerna, tagit fram material och instruktioner som företagen kan använda i praktiken. För att nå resultat måste också aktörer inom företagslivet engagera sig.

Som ett steg i att bekämpa organiserad brottslighet godkände statsrådet i februari 2025 strategin och åtgärdsprogrammet för bekämpning av organiserad brottslighet 2025–2030. Strategin fastställer de strategiska syftena med bekämpningen och innehåller åtgärder som främjar genomförandet av dem. Lagstiftningen om bekämpning av organiserad brottslighet bereds som bäst vid inrikesministeriet.

Vikten av att varven och sjöfartsindustrin snabbt vidtar egna åtgärder för att ta itu med problemen måste också understrykas, eftersom problemen inte försvinner enbart genom myndigheternas åtgärder. Branschen behöver egna effektiva tillvägagångssätt och verksamhetsprinciper för att förebygga och ingripa i missbruk. God avtalspraxis och övervakning av verksamheten under kontraktstiden samt kännedom om underleverantörer och deras anställda är centrala åtgärder för att främja den egna tillsynen. Det behövs en förändring i kulturen och förståelse för att alla är skyldiga att ingripa i arbetsrelaterat utnyttjande. Hållbar tillväxt och sysselsättning kan endast grundas på arbete som är förenligt med finländsk lagstiftning och kollektivavtalen.

Helsingfors 31.10.2025

Arbetsminister Matias Marttinen